

PK-yritysten toimintaympäristö

Kasvu ja uudistuminen

Kesäkuu 2015

Sisällysluettelo

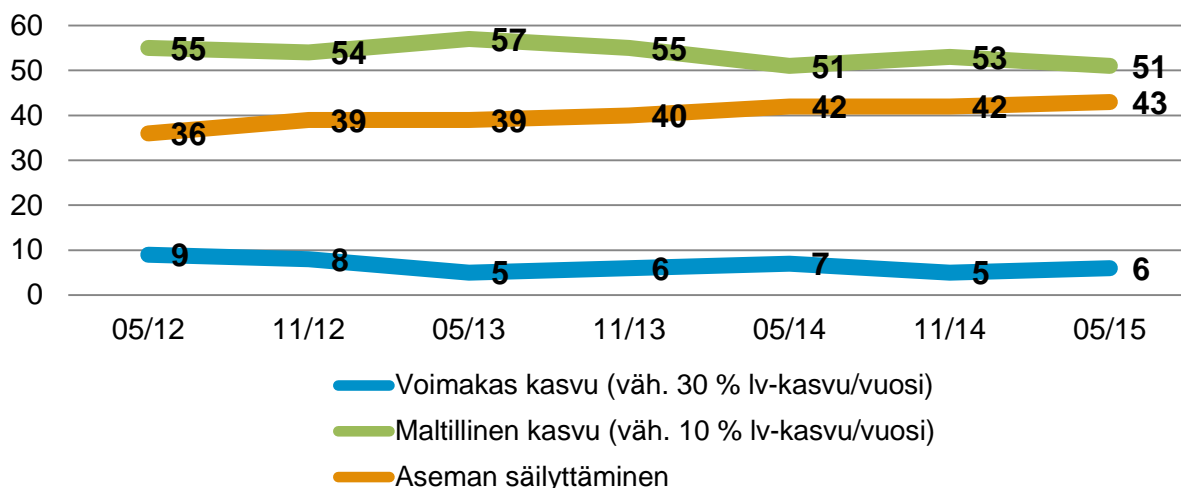
1 Kasvu – tilannetekijät jarruttavat	1
1.1 Kasvutavoitteet hiipuvat	1
1.2 Investointitarpeet patoutuvat	1
1.3 Maksuvaikeudet rassaavat	2
2 Muutos – uhka ja mahdollisuus	3
2.1 Omistajanvaihdokset pullonkaulana	3
2.2 Yritysjärjestelyillä kasvua	4
2.3 Digiloikka tarvitaan	5
3 Kansainvälistyminen – lievää nostetta	6
3.1 Viennissä viriämistä	6
3.2 Siirtoaikheet ennallaan	7
4 Johtopäätökset – omistajanvaihdoksista kasvuloikkaan	8
5 Miten tutkimus tehtiin?	9

1 Kasvu – tilannetekijät jarruttavat

1.1 Kasvutavoitteet hiipuvat

Pitkään jatkunut vaikea taloustilanne heijastuu luonnollisesti myös pk-yritysten kasvutavoitteisiin ja -strategioihin. Kotimarkkinayrityksissä erityisesti kuluttajien ostovoiman heikentyminen ja kulutustottumusten muutos ovat kiristäneet kilpailua ja alentaneet monien yritysten tarjoamien tuotteiden tai palvelujen hintoja. Monet vientiyritykset taas etsivät paikkaansa markkinoiden uusjaossa, jossa mm. kysynnän puute ja uusien asiakkaiden löytäminen ovat keskeisiä haasteita. Lisäksi Suomen heikko kustannuskilpailukyky vaikeuttaa varsinkin työnantajayritysten menestymistä kansainvälisessä kilpailussa. Näiden tilannetekijöiden valossa ei voida pitää yllätyksenä myöskään sitä, että pk-yritysten kasvutavoitteet ovat hiipuneet ja pyrkimys saavutetun markkina-aseman säilyttämiseen yleistynyt viime vuosina (kuva 1).

Kuva 1. Pk-yritysten kasvutavoitteet vuosina 2012–2015, % yrityksistä

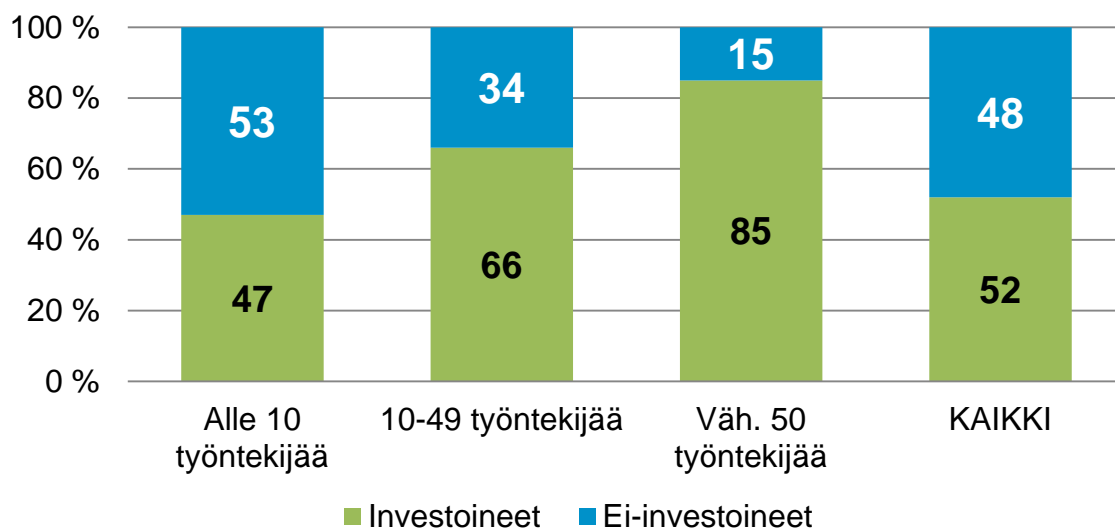

1.2 Investointitarpeet patoutuvat

Pk-yrityksistä hieman yli puolet oli tehnyt aineellisia toimitila-, kone- tai laiteinvestointeja viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana. Päätoimialoittain tarkasteltuna investointiaktiivisuudessa ei ollut merkittäviä eroja¹. Melko odotetusti todennäköisyys investoinneille lisääntyä kuitenkin yrityskoon kasvaessa ja suhteellisesti yleisimpiä aineelliset investoinnit olivat vähintään 50 henkilöä työllistävässä pk-yrityksissä (kuva 2).

¹ Kyselyssä kartoitettiin ainoastaan investointiaktiivisuutta, eikä tehtyjen investointien euromääräistä arvoa tiedusteltu. Tarkempia tietoja toteutettujen investointien mittaluokasta saa mm. EK:n säännöllisesti julkaisemasta investointitiedustelusta.

Kuva 2. Toimitila-, kone- ja laiteinvestointien yleisyys eri kokoluokan yrityksissä, % yrityksistä

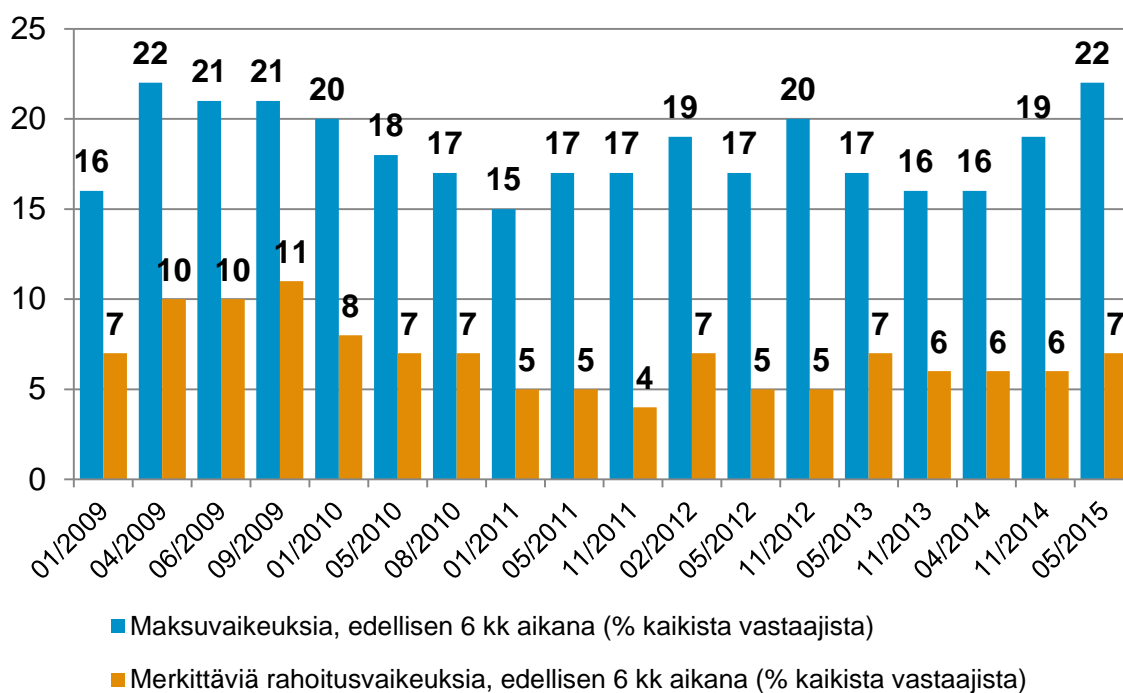
Tuloksissa huolta herättää se, että lähes kolmanneksella pk-yrityksistä esiintyi investointitarpeita, mutta niitä ei ollut syystä tai toisesta mahdollisuuksia toteuttaa. Usein syyt patoutuneiden investointien taustalla vaikuttaisivat liittyvän mm. heikkoihin kasvunäkymiin, toiminnan heikkoon kannattavuuteen ja / tai maksuvaikeuksiin.

1.3 Maksuvaikeudet rassaavat

Kyselyn yksi huolestuttavimmista havainnoista liittyy maksuvaikeuksien yleistymiseen. Peräti 22 prosenttia pk-yrityksistä oli kohdannut ainakin jonkinasteisia vaikeuksia laskujensa maksamisessa viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana. Varsinkin mikroyrityksissä ja teollisuudessa maksuvaikeuksia esiintyy laajasti. Heikosta maksuvalmiustilanteesta huolimatta merkittävät rahoitusvaikeudet ovat kuitenkin lisääntyneet vain hieman. Rahoitusrajoitteisten joukossa on tulosten perusteella jonkin verran myös ns. lannistuneita lainaajia, jotka kartoittavat lainansaantimahdollisuuksiaan, toteavat ne heikoiksi eivätkä sen vuoksi edes hae rahoitusta². Kuvassa 3 on esitetty maksu- ja rahoitusvaikeuksien yleisyyttä pk-yrityksissä.

² Tämä ns. discouraged borrowers -ilmiö on Suomessakin hieman lisääntynyt viime vuosina. Ilmiön täsmällistä laajuutta ei toimintaympäristökyselyn aineiston perusteella pystytä arvioimaan, mutta karkean laskelman mukaan asia koskettaa noin paria prosenttia kaikista työnantajayrityksistä.

Kuva 3. Maksu- ja rahoitusvaikeudet pk-yrityksissä, % yrityksistä

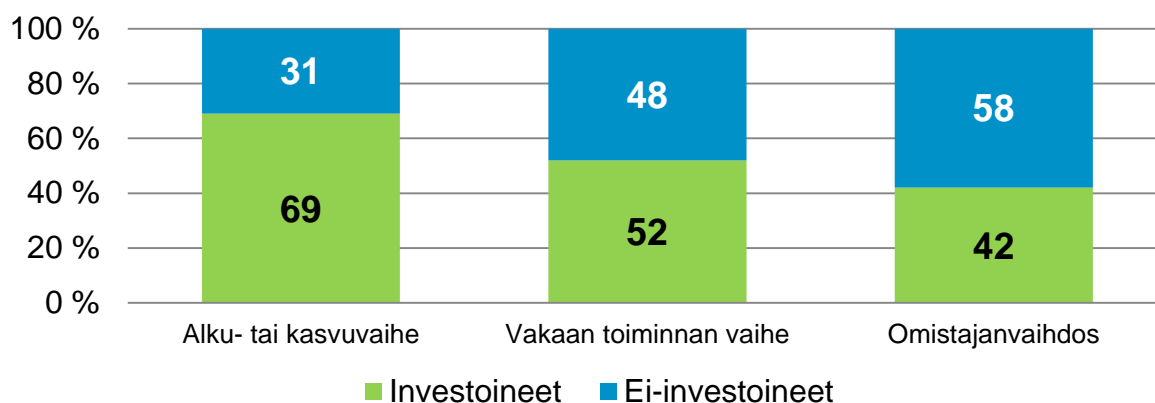
2 Muutos – uhka ja mahdollisuus

2.1 Omistajanvaihdokset pullonkaulana

Yleinen taloustilanne, heikot suhdanteet ja yritysten talousongelmat selittävät vain osittain puutteita yrittäjien kasvu- ja investointiaikomoiksissa. Yksi merkittävästi yritysten uusiutumisesta jarruttava tekijä liittyy myös yrittäjien ikääntymiseen ja siitä seuraaviin omistajanvaihdoksiin. Yleensä luopumistilanteessa yrittäjien kasvutavoitteet vähentyvät ja pyrkimys säävutetun markkina-aseman säilyttämiseen ylikorostuu. Lisäksi yrittäjän investointiaktiivisuus laskee merkittävästi, koska ainakaan mittavia hankintoja ei haluta enää toteuttaa hetkeä ennen eläkkeelle siirtymistä. Kuvassa 4 on esitetty investointiaktiivisuutta edellisen 12 kuukauden aikana eri elinkaaren vaiheissa olevissa yrityksissä³.

³ Kyselyssä noin neljä prosenttia yrityksistä ilmoitti, että toimintaa ollaan lopettamassa tai supistamassa. Nämä yritykset eivät ole kuitenkaan mukana toiminnan vaihetta kuvaavissa tarkasteluissa.

Kuva 4. Toimitila-, kone- ja laiteinvestointien yleisyys, % yrityksistä

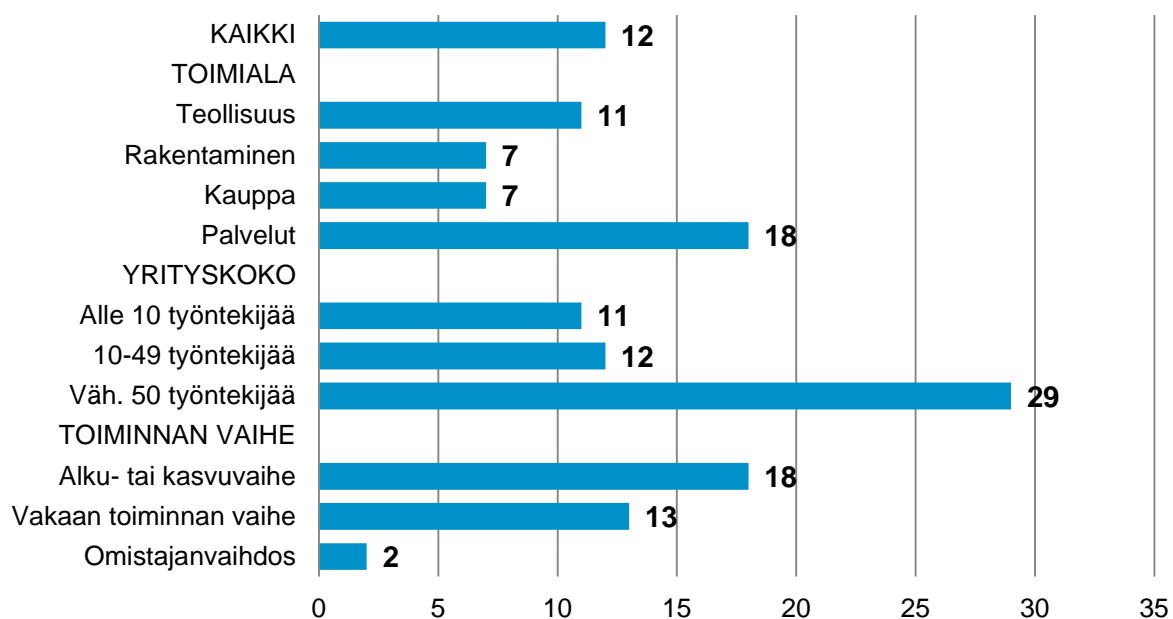

Omistajanvaihdokset eivät ole mitenkään vähäpätöinen asia yhteiskunnan ja työllisyyden näkökulmista. Kyselyn aineistosta tehdyn suuntaa-antavan laskelman mukaan omistajanvaihdostilanteessa on tällä hetkellä yli 15 000 työnantajayritystä⁴.

2.2 Yritysjärjestelyillä kasvua

Tilanne tarjoaa luonnollisesti myös hyviä tilaisuuksia erilaisille yritysjärjestelyille ja yritysten välisille fuusioille, jotka eri tilastojen mukaan näyttelevät suurta roolia kasvuyritysten syntymisessä. Pk-yrityksistä 12 prosenttia oli toteuttanut jonkinlaisia yritysjärjestelyjä edellisen 12 kuukauden aikana. Keskiuurissa yrityksissä yritysjärjestelyistä oli merkittävästi useammin kokemusta kuin muissa yrityksissä. (Kuva 5.)

Kuva 5. Yritysjärjestelyjen yleisyys, % yrityksistä

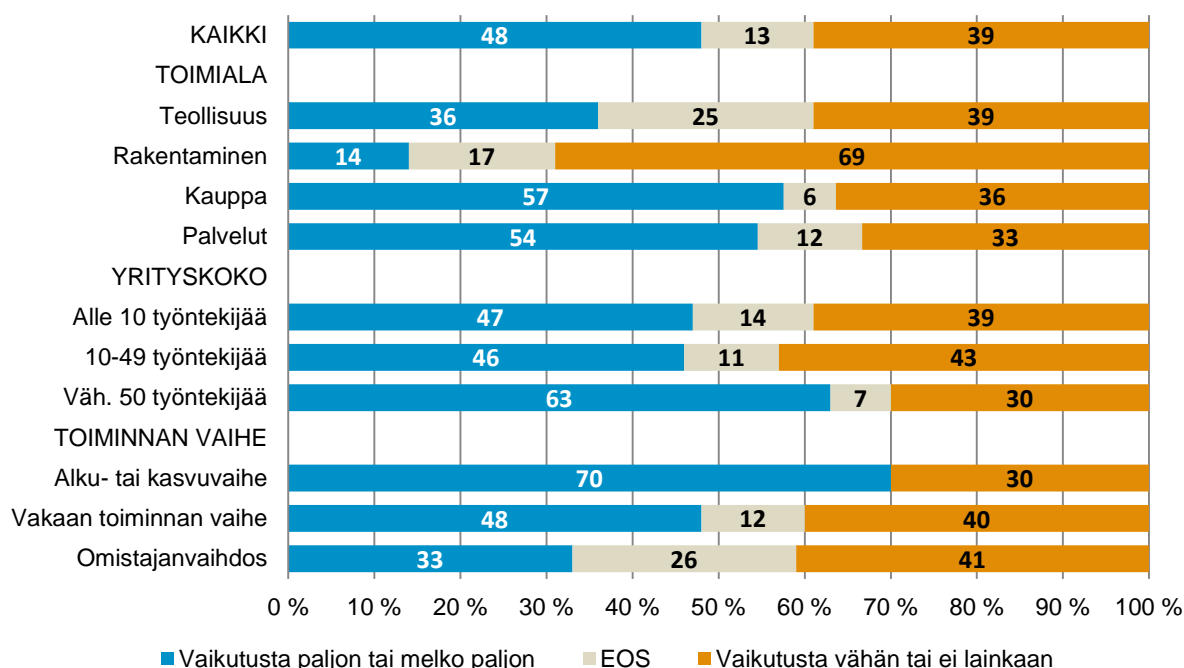

⁴ Omistajanvaihdoksilla tarkoitetaan tässä perheyristysten sukupolvenvaihdoksia, yritysmyyntejä perheen ulkopuolisille ja muita omistusjärjestelyjä.

2.3 Digiloikka tarvitaan

Digitalisaatio muuttaa väistämättä myös pk-yritysten toimintaympäristöä. Lähes puolet pk-yrityksistä arvioi digitalisaation vaikuttavan omaan toimintaansa ja toimialaansa merkittävästi lähitulevaisuudessa⁵. Vastausten perusteella erityisesti palvelualat näyttäisivät tässä suhteessa olevan suurimmassa murroksessa, sillä kaupan alalla ja muissa palveluissa digitalisaation vaikutuksia korostettiin enemmän kuin valmistustoimintaa harjoittavissa yrityksissä. Tuloksia voidaan pitää jossain määrin yllättävinä. Toisaalta ne voivat viitata siihen, että teollisuudessa digitalisaatioon on osattu varautua palveluyrityksiä aikaisemmin eikä muutosta tai vaikutuksia lähitulevaisuudessa sen vuoksi pidetä yhtä suurina. Kuvassa 6 on esitetty vastaajien arvioita digitalisaation vaikutuksista oman toimialan ja yrityksen toimintaan lähitulevaisuudessa.

Kuva 6. Digitalisaation vaikutukset toimialaan ja yritystoimintaan, % yrityksistä

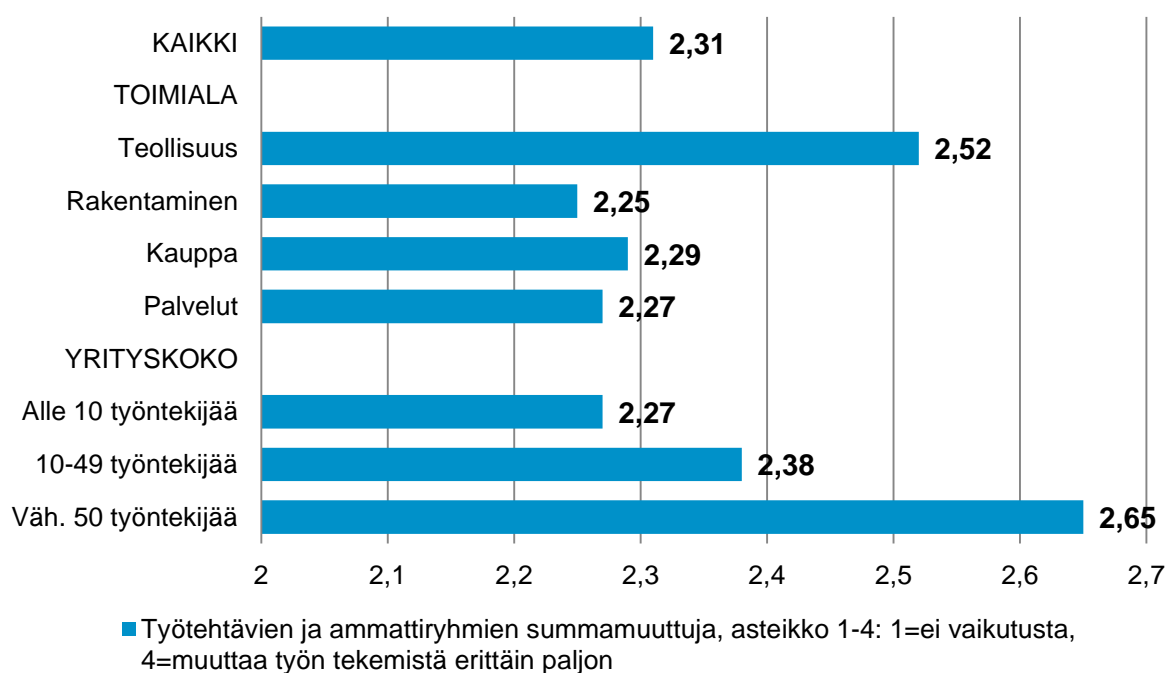

Huomio tuloksissa kiinnittyy jälleen myös siihen, että omistajanvaihdostilanteessa olevissa yrityksissä digitalisaation vaikutukset arvioidaan yleensä muita yrityksiä pienemmiksi. Vastaavasti alku- tai kasvuvaiheen yrityksistä yli kaksi kolmasosaa povaa vaikutuksia suuriksi. Vastauksiin vaikuttanee näiden vastaajaryhmien erilainen ikärakenne ja se, että ainakin osalla alkuvaiheen kasvuyrityksistä koko yritystoiminta saattaa rakentua digitalisaation varaan. Joka tapauksessa tulokset herättävät huolta siitä, miten jo pidempään toimineissa pk-yrityksissä on varauduttu digitalisaation aiheuttamiin muutoksiin tai kuinka sen mukanaan tuomia mahdollisuuksia osataan hyödyntää. Tässä mielessä myös ns. digiloikan ottaminen vaatii tiettyssä mielessä omistajanvaihdosten padon purkamista.

⁵ Digitalisaatiolla tarkoitetaan tässä karkeasti ottaen erilaisten älykkäiden laitteiden, uusien teknologiasovellusten ja -innovaatioiden sekä sosiaalisen median muodostamaa kokonaisuutta.

Digitalisaatiota koskevilla kysymyksillä tulokset ovat osittain myös ristiriitaisia. Esimerkiksi teollisuudessa, vaikka digitalisaation kokonaisvaikutukset arvioitiin palvelualoja harvemmin suuriksi, sen ennakoitiin muuttavan työtä kaikkein eniten. Tulokset selittyvät ainakin sillä, että työpaikat ovat teollisuudesta voimakkaasti vähentyneet viime vuosina ja tämän kehityksen arvioidaan edelleen jatkuvan. Kuvassa 7 on esitetty pk-yritysten arvioita työn muuttumisesta lähitulevaisuudessa⁶.

Kuva 7. Arviot työn muuttumisesta päätoimialoilla ja eri yrityskokoluokissa, vastausten keskiarvo

3 Kansainvälistyminen – lievää nostetta

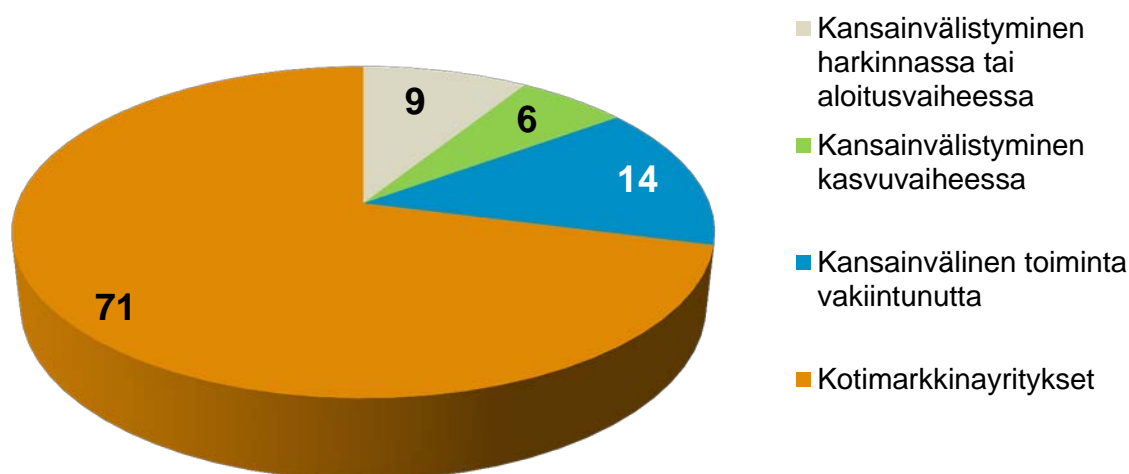
3.1 Viennissä viriämistä

Pk-yrityksistä 29 prosenttia joko harkitsee tai parhaillaan jo harjoittaa vientitoimintaa. Tuoreimpien tulosten perusteella näyttää siltä, että vientiyritysten lukumäärä on parin vuoden tauon jälkeen jälleen hienoisessa kasvussa. Karkean arvion mukaan Suomessa on nyt noin 20 000 vientiyritystä, kun määrä kahtena edellisena vuotena on ollut lähempänä 19 000 yritystä. Lisäksi kansainvälistymistä harkitsee noin 5 000–6 000 yritystä. Kuvassa 8 on esitetty kansainvälistymisen yleisyyttä pk-yrityksissä.

⁶ Kyselyssä tiedusteltiin erikseen yrittäjien ja yritysjohtajien arvioita siitä, miten digitalisaatio vaikuttaa erityisesti teknisen ja kaupallisen alan asiantuntijatyöhön sekä ammattitehtäviin. Kuvassa 7 näitä yksittäisiä ammattiryhmiä kuvaavista muuttujista on rakennettu yksi summamuuttuja.

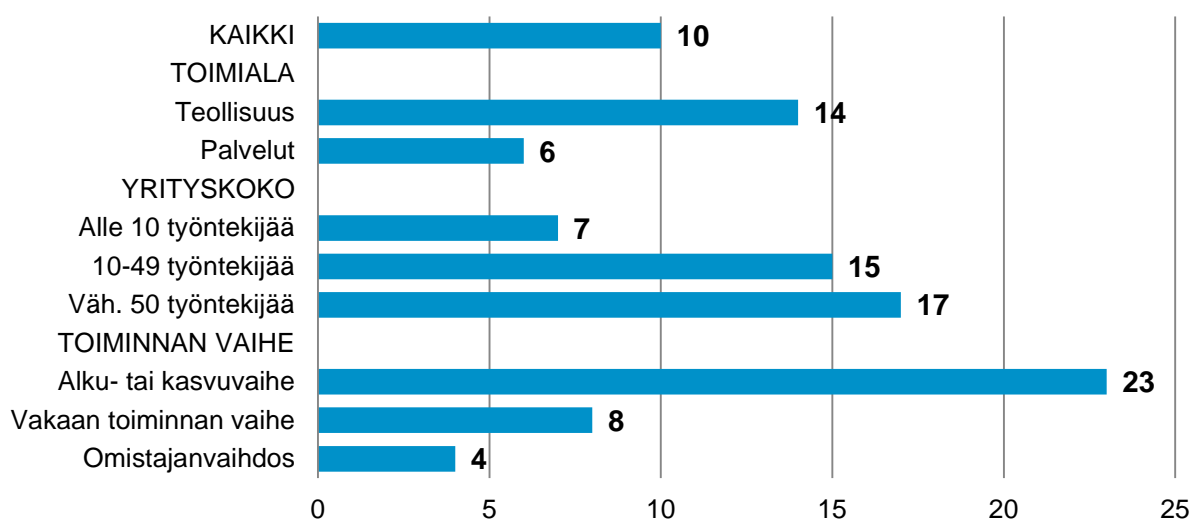
Kuva 8. Kansainvälistymisen yleisyys pk-yrityksissä, % yrityksistä

3.2 Siirtoaikeet ennallaan

Tavallisimmin pk-yritysten kansainvälistymisaikomukset kohdistuvat nykyisen yritystoiminnan laajentamiseen ulkomaille. Selvästi harvinaisempia vaihtoehtoja ovat täysin uuden yritystoiminnan aloittaminen kohdemaassa tai nykyisten toimintojen siirtäminen Suomen rajojen ulkopuolelle. Näistä erityisesti viimeksi mainittua asiaa on erilaisissa tilastoissa ja tutkimuksissa tarkasteltu lähinnä suuryritysten osalta kun taas pk-yritysten lähtöaikeita ja toteutuneita yritystoiminnan siirtoja on tarkasteltu vähemmän. Kaiken kaikkiaan siirtoaikomuksia on joka kymmenennellä pk-yrityksellä (kuva 9). Osuus on säilynyt samansuuruisena vuosien 2011–2015 aikana.

Kuva 9. Nykyisen yritystoiminnan siirtoaikeet erilaisissa yrityksissä, % yrityksistä

Erityisesti alku- ja kasvuvaiheen yrityksissä toiminnan siirtoaikaita esiintyy selvästi tavannaista enemmän. Tulokset viittaavat siihen, ettei Suomen toimintaympäristö riittävästi kannusta ja tarjoa eväitä yritysten kasvulle. Yrityskokoluokittain ehkä hieman yllättävänä voidaan pitää sitä, että pienyritysten (10–49 työntekijää) lähtöaikkeet ovat lähes yhtä yleisellä tasolla kuin keskisuurissa yrityksissä.

Yritystoimintojen siirtoaikkeet näyttäisivät ainakin jossain määrin toteutuvan myös käytännössä. Kaikista kyselyyn vastanneista työnantajayrityksistä noin neljä prosenttia oli siirtänyt yritystoimintojaan Suomen rajojen ulkopuolelle vuosina 2012–2014. Jos tulokset yleistetään kaikkiin pk-työnantajiin Suomessa, niin varovaisen arvion mukaan kyse on reilusta 3 500 yrityksestä. Yleisimmät motiivit toimintojen siirtämisessä liittyvät joko haluun siirtää toimintaa edullisempien tuotantokustannusten maihin tai pyrkimykseen olla lähempänä kasvumarkkinoita ja loppuasiakkaita.

4 Johtopäätökset – omistajanvaihdoksista kasvuloikkaan

Tuore toimintaympäristökysely maalaa pk-yritysten tilanteesta monimuotoista kuvaa, joista keskeisimpinä nousevat esille seuraavat asiat:

- Yrittäjien ikääntymisestä johtuvia omistajanvaihdoksia voidaan pitää monella tapaa niin kasvun, investointien kuin digitalisaation hyödyntämisen tulppana. Tässä mielessä on erittäin merkittävää, että hallitusohjelmaan sisältyi kirjaus perintöveron alentamisesta ja muiden kehittämistarpeiden arvioinnista. Tämä on tärkeää, koska luopumistilanteessa erityisesti investointihalukkuus yleensä merkittävästi laskee ja pyrkimys saavutetun aseman säilyttämiseen korostuu. Käytännössä yrittäjäpolvenvaihdoksia vauhdittamalla lisätään samalla siis todennäköisyyttä uusille investoinneille, yritysten kasvulle ja digiloikalle.
- Vientirytysten lukumäärä on parin vuoden jälkeen taas lievässä kasvussa. Yhä useampi yritys on kansainvälistymisensä kasvuvaiheessa ja entistä suurempi joukko harmitsee ulkomaankaupan aloittamista. Tämä asettaa Team Finland -verkostolle haasteita sen suhteen miten kansainvälistymispalvelujen tarjoajat löytävät keskeisen kohderyhmän ja vastaavat lisääntyneeseen palvelukysyntään. Suomen hallitukselta on odotettava aktiivisia toimia sen suhteen, että kansainvälistymispalvelut löytyvät niitä tarvitseville nykyistä helpommin ja nopeammin.
- Maksuvaikeudet ovat erittäin yleisiä ja vaikeuttavat monien pienyritysten toimintaa. Näiden yritysten näkökulmasta on tervetullutta, että Suomen uusi hallitus esittää pienyrityksille mahdollisuutta maksuperusteiseen arvonnisäveron tilitykseen. Parhaimmillaan se voi helpottaa tukalaan tilanteeseen joutuneita yrittäjiä ja turvata toiminnan jatkuvuutta.

5 Miten tutkimus tehtiin?

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena, johon vastasi yhteensä 492 pk-työnantajaa. Aineiston analysoimisessa hyödynnettiin yritys-koon mukaan laskettuja painokertoimia, joiden ansiosta tulokset ovat yleistettävissä työnantajayritysten perusjoukkoon.

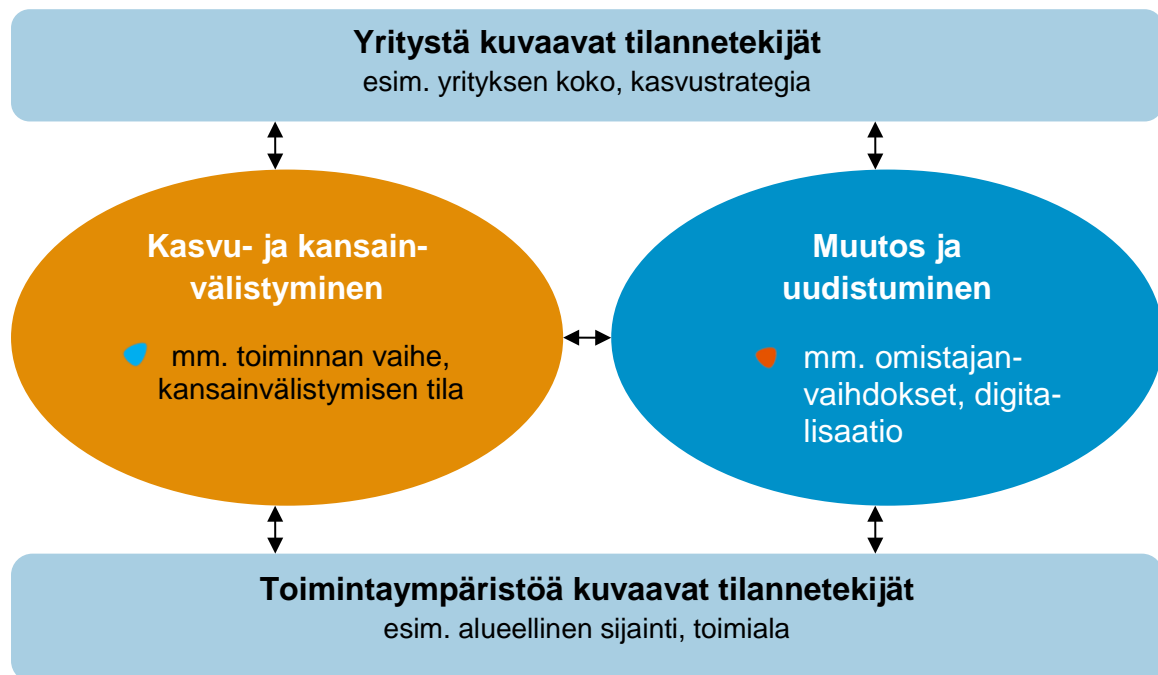
Tutkimuksessa esitetyillä kysymyksillä kartoitettiin kahta teemakokonaisuutta:

- 1) Yritysten kasvu ja kansainvälistyminen
- 2) Toimintaympäristön muutos ja yritysten uudistuminen

Tutkimuksella siis selvitettiin, millaisia kasvu-, investointi- ja kansainvälistymisaikamuksia yrityksissä esiintyy ja kuinka yrittäjät arvioivat toimintaedellytyksiään. Vastauksia tarkasteltiin sen mukaan, miten tavoitteiltaan ja taustatekijöiltään erilaisten yrittäjien ja yritysten vastaukset erosivat toisistaan.

Kuvassa 10 on esitetty tutkimuksen viitekehys, jota on käytetty kysymyslomakkeen suunnittelussa ja aineiston analysoinnissa.

Kuva 10. Tutkimuksen viitekehys

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

PL 30 (Eteläranta 10), 00131 Helsinki

Puhelin 09 420 20

ek@ek.fi

www.ek.fi

Twitter: @Elinkeinoelama

Lisätietoja:

Jari Huovinen

Asiantuntija

Pk-toiminto

Puhelin 09 4202 2810

jari.huovinen@ek.fi

Raportti internetissä:

www.ek.fi/julkaisut

Kesäkuu 2015